

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ข้อมูลประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน

ประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 มีจำนวนทั้งสิ้น 7,856 คน เป็นเพศชาย 3,859 คน เพศหญิง 3,997 คน คิดเป็นความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่เท่ากับ 317 คนต่อตารางกิโลเมตร จำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 2,100 หลังคาเรือน คิดเป็นขนาดครอบครัวเท่ากับ 4 คนต่อหลังคาเรือน และจากสถิติข้อมูลประชากรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 – 2548 พบว่ามีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยต่อ 10 ปี เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.82

1.2 สภาพปัจจุบันการจัดการมูลฝอย

ปัจจุบันการจัดการมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน อยู่ในความดูแลและรับผิดชอบของส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน ซึ่งเริ่มตั้งแต่การเก็บรวบรวมขนส่งไปจนถึงการนำไปกำจัด โดยมีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมดประมาณ 24.85 ตารางกิโลเมตร สามารถให้บริการเก็บขนมูลฝอยได้ประมาณ ร้อยละ 50 ของปริมาณมูลฝอยที่คาดว่าจะต้องเก็บขน

- ระบบเก็บรวบรวมและขนส่งมูลฝอย

1) ระบบเก็บรวบรวมมูลฝอย

1.1) ภาชนะรองรับมูลฝอย

ภาชนะรองรับมูลฝอยที่ใช้ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน ในปัจจุบันจะเป็นถังพลาสติกขนาด 120 ลิตร จำนวน 180 ใบ ถังพลาสติกขนาด 90 ลิตร จำนวน 160 ใบ สภาพโดยรวมของภาชนะรองรับมูลฝอยส่วนใหญ่ มีสภาพที่ใช้ได้ บางส่วนมีสภาพที่ชำรุดตลอดจนการจัดวางถังรองรับมูลฝอยยังไม่เหมาะสมดีพอ จึงทำให้ประสิทธิภาพในการรองรับปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขต อบต. ไม่ดีพอและทั่วถึง

1.2) รถยนต์เก็บขนมูลฝอย

องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน มีรถเก็บขนมูลฝอยทั้งหมด 1 คัน เป็นแบบเปิดข้างเทท้ายขนาดความจุประมาณ 10 ลบ.ม ซึ่งมีอายุการใช้งาน 2 ปี โดยภาพรวมแล้วสภาพของรถยังอยู่ในเกณฑ์ใช้งานได้ดี

- ปัญหาของการเก็บรวบรวมและขนส่งมูลฝอย

การให้บริการในพื้นที่ที่รับผิดชอบได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งทำให้บริการอยู่ในปัจจุบันเป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งหมด สภาพถนนบางส่วนที่เป็นถนนลูกรังสภาพขรุขระและถนนคับแคบ ทำให้เสียเวลาในการเก็บขนมากขึ้น

- ระบบกำจัดมูลฝอย

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจานยังไม่มีสถานที่กำจัดมูลฝอย มูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละวันจะนำไปกำจัดร่วมกับเทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งพื้นที่กำจัดนั้นตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านหนองปลิง ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยเสียค่ากำจัดมูลฝอยให้กับเทศบาลเมืองมหาสารคามในอัตราตันละ 200 บาท

1.3 ปริมาณและลักษณะสมบัติของมูลฝอย

ในแต่ละวันรถยนต์เก็บขนมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจานสามารถให้บริการเก็บขนมูลฝอยครอบคลุมผู้รับบริการประมาณร้อยละ 70 ของจำนวนผู้รับบริการทั้งหมด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าสามารถเก็บขนมูลฝอยได้ประมาณร้อยละ 70 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั้งหมด (3.64 ตันต่อวัน) และคิดเป็นมูลฝอยตกค้างประมาณร้อยละ 30 ของปริมาณมูลฝอยทั้งหมด (ประมาณ 1.56 ตันต่อวัน) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปริมาณมูลฝอยทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจานคาดว่าจะมีประมาณวันละ 5.20 ตันต่อวัน

องค์ประกอบส่วนใหญ่เป็นเศษอาหาร ร้อยละ 44.99 รองลงมาเป็นพลาสติก ร้อยละ 27.08 กระดาษ ร้อยละ 18.59 ส่วนองค์ประกอบที่พบน้อยคือ ขางและหนัง ร้อยละ 0.35 ความหนาแน่นปกติของมูลฝอยรวมชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจานมีค่าอยู่ในช่วง 192 – 248 กิโลกรัมต่อลูกบาศก์เมตร โดยมีความหนาแน่นเฉลี่ย 221.33 กิโลกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สำหรับมูลฝอยรวมของชุมชน ซึ่งเก็บตัวอย่างจากสถานที่กำจัดมูลฝอยนั้น มีค่าความชื้นอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 46.78 – 57.23 โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 51.81 และมีค่าปริมาณของแข็งทั้งหมดอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 42.77 – 53.22 โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 48.19

1.4 การจัดการมูลฝอยของประชาชน

พบว่า มูลฝอยที่เกิดขึ้นในหลังคาเรือนมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ เศษอาหาร ร้อยละ 80.04 พลาสติกและโฟม ร้อยละ 50.82 และเศษกระดาษ ร้อยละ 50.63 มีการคัดแยกมูลฝอยก่อนนำไปกำจัด ร้อยละ 67.33 การกำจัดมูลฝอยของหลังคาเรือน ส่วนใหญ่กำจัดเองและอบค.มาเก็บไปกำจัดร้อยละ 71.88 วิธีกำจัดมูลฝอยเองส่วนใหญ่เทกองรวมกันแล้วเผา ร้อยละ 64.32 ต้องการให้อบค.มาเก็บมูลฝอยที่บ้าน ร้อยละ 95.28 คิดเห็นว่าทำได้ถ้าอบค.กำหนดให้ทุกหลังคาเรือนคัดแยกมูลฝอยร้อยละ 73.50

1.5 สรุปประเด็นการระดมสมองในการจัดการมูลฝอย

จากการประชุมกลุ่มย่อยในแต่ละกลุ่ม พบว่ายังไม่มีความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยเท่าที่ควร โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบทางสุขภาพและสิ่งแวดล้อม สำหรับกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์จากการเก็บขน คัดแยกมูลฝอยที่สามารถนำไปขายได้ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ พนักงาน ลูกจ้าง หรืออาชีพอิสระส่วนตัว ก็จะไม่ได้มีส่วนร่วมในเรื่องผลกระทบทางสุขภาพมากนัก เนื่องจากระบบสวัสดิการ และการดูแลสุขภาพ มักจะเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล โดยกลุ่มที่เป็นเจ้าหน้าที่ พนักงาน ลูกจ้าง ของ อบต.แก่งเลิงจาน ก็ใช้เพียงสวัสดิการจากรัฐเท่าที่จะทำได้ โดยมากจะให้ใช้ประโยชน์จากกรมมีบัตรประกันสังคม ซึ่งหลายอย่างไม่สามารถเบิกได้ เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลที่หากชำรุด สูญหายตามจำนวนแล้วไม่สามารถเบิกใหม่ได้ ทั้งที่จำเป็นต้องมีให้ สำหรับกลุ่มที่เรียกว่าชาเล้ง และผู้ขุดมูลฝอย เป็นอาชีพอิสระส่วนตัวนั้น ย่อมต้องช่วยเหลือตนเอง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยอาศัยการมีบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่ในลักษณะผลกระทบทางสุขภาพ ซึ่งต้องมีการตรวจเฝ้าระวังโรคและสุขภาพเป็นระยะ ๆ แต่เขาเหล่านี้ยังไม่สามารถได้รับผลประโยชน์จากตรงนี้ ซึ่งยังไม่มีส่วนร่วมการจัดการนโยบายมูลฝอยในส่วนนี้เลย นอกจากนี้การอนุมัติงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับโครงการจัดการมูลฝอยที่มีวงเงินจำนวนมาก ๆ จากส่วนกลาง ก็มักมีความไม่แน่นอน หากมีการเคลื่อนไหว หรืออาจจะมีแนวโน้มต่อต้านจากภาคประชาชน งบประมาณที่ได้รับจัดสรรนั้นก็อาจถูกระงับก็ได้ จึงทำให้กระบวนการที่จะทำให้เกิดความมีส่วนร่วมของภาคประชาชนตั้งแต่เริ่มแรกของโครงการนั้น ๆ ซึ่งผู้บริหารส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบก็คงไม่อยากจะทำ เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมนั้นอาจไม่เป็นไปตามวิถีทางตามประชาธิปไตย หรือไม่ใช่ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ถูกต้องอย่างมีเหตุมีผล อาจจะมีผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการนั้นเข้ามาสนับสนุนต่อต้านไม่ให้มีโครงการ หรือเป็นผู้ที่มีส่วนได้รับผลกระทบหรือส่วนเสียที่เป็นจำนวนไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับประโยชน์ของคนส่วนใหญ่แต่มีพลัง อำนาจ แรงสนับสนุนมาก ก็จะมีอิทธิพลทำให้โครงการนั้น ๆ ไม่สามารถจะกระทำได้ เพราะการไม่ยอมรับฟังเหตุผลซึ่งกันและกันนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ยังมีอิทธิพลจากการเมือง ซึ่งมีผลต่อการเกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย ในกรณีที่มีการนำเสนอของงบประมาณในโครงการขนาดใหญ่จากภาครัฐของส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่ได้เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง เช่น โครงการจัดทำระบบจัดการมูลฝอยอย่างครบวงจร งบประมาณ 20 ล้านบาท ซึ่งได้รับความเห็นชอบของงบประมาณแล้วก็ตาม หากเกิดความไม่นิ่งของกระแสสังคม หรือกระแสต่อต้าน งบประมาณนั้น ก็ยังมีสิทธิ์ถูกตัดได้ จึงทำให้ผู้นำส่วนท้องถิ่น ยังไม่กล้าแสดงให้เกิดการมีประชาสัมพันธ์ในการมีส่วนร่วมมากนัก

2. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อไปนี้นำมาจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นพื้นฐาน เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นแนวทางในการจัดการมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลิงจาน จังหวัดมหาสารคาม เพื่อที่จะสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะด้านการบริหารการจัดการมูลฝอย

2.1.1 วางแผนและรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยอย่างครบวงจรตามหลักแนวคิดสมัยใหม่ซึ่งมี 5 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การลดการก่อเกิดมูลฝอย, การนำผลิตภัณฑ์มาใช้ซ้ำ, การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่, การฟื้นฟูประโยชน์จากมูลฝอย และการกำจัดมูลฝอย ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงหรือเป็นการลดปริมาณมูลฝอยที่จะเกิดขึ้น ย่อมก่อให้เกิดมูลฝอยน้อยลง และลดความเสี่ยงภัยที่เกิดจากมลภาวะที่เกิดจากมูลฝอย ซึ่งเป็นลักษณะของการป้องกันปัญหาที่ต้นเหตุ เหมาะกว่าการมาคอยจัดการมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นลักษณะของการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ

2.1.2 ระดมความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ในการจัดการมูลฝอย เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่าย และให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมจากเดิมที่เป็นผู้สร้างปัญหามลภาวะจากมูลฝอย ให้กลายมาเป็นผู้ร่วมแก้ไขปัญห โดยการแยกประเภทและลดปริมาณมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด

2.1.3 จัดการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และพนักงานให้มีความรู้และทักษะในการจัดการมูลฝอยเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานและพัฒนางานให้ดีขึ้น พร้อมทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปให้คำปรึกษา แนะนำประชาชนหรือผู้เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง

2.1.4 ปรับอัตราค่าธรรมเนียมให้เหมาะสม รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมให้ทั่วถึง

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการจัดการมูลฝอย

2.2.1 ควรมีการปรับปรุงเครื่องมือในการเก็บ ขนย้าย แปรสภาพ และกำจัดมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพ มีการเพิ่มจำนวนถังรองรับที่แยกประเภทมูลฝอยให้ทั่วถึง

2.2.2 ศึกษารูปแบบ หรือหาวิธีการในการแปรสภาพมูลฝอยที่ไม่ต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูงที่มีราคาแพง หรือหาวิธีการแปรสภาพมูลฝอยโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้สามารถแปรสภาพมูลฝอย ได้ในระดับครัวเรือน ซึ่งจะเป็นการลดขั้นตอนการทำงาน และค่าใช้จ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลได้

2.2.3 ร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ เพื่อหาสถานที่ และวิธีกำจัดมูลฝอยร่วมกันเป็นการลดต้นทุนในการกำจัดมูลฝอย ทั้งยังได้ความรู้จากองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งอื่นด้วย

2.2.4 ประชาสัมพันธ์ผลงาน ความคืบหน้าในการจัดการมูลฝอยให้ประชาชนในพื้นที่ทราบถึงผลการปฏิบัติงาน และ โครงการต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อส่งผลถึงความเข้าใจอันดีต่อกันและจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี และให้ความร่วมมือในการจัดการมูลฝอยอย่างเต็มที่

2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารังต่อไป

2.3.1 ศึกษารูปแบบ ข้อจำกัด หรือวิธีการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสมกับพื้นที่หรือองค์กรแบบต่าง ๆ เพราะแต่ละพื้นที่มีปัจจัยและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการตัดสินใจของผู้บริหารในการเลือกรูปแบบหรือวิธีการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสมกับสภาพ ปัจจัย และข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่ เพื่อส่งผลถึงการบริหารจัดการมูลฝอยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.3.2 ศึกษารูปแบบแรงจูงใจ หรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารที่จะนำมาวางแผนกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยอย่างเต็มที่ด้วยความเต็มใจ

2.3.3 ศึกษาหาแนวทางความร่วมมือขององค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชนในการบริหารจัดการมูลฝอย เพื่อให้ผู้บริหารจะสามารถนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้กับองค์กรของตน และยังสามารถร่วมมือกับองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการบริหารจัดการมูลฝอยร่วมกันซึ่งจะส่งผลให้สามารถลดปริมาณงานและค่าใช้จ่ายในการจัดการมูลฝอยได้

2.3.4 ศึกษารูปแบบ และรายละเอียดของฐานข้อมูลในด้านการจัดการมูลฝอยทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งผู้บริหารจะสามารถนำข้อมูลที่ต้องการ รวดเร็ว มาใช้พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร และประกอบการตัดสินใจในการวางแผนการจัดการมูลฝอยได้อย่างถูกต้อง